

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Владислав Владков Маринов,

Великотърновски университет „Св. св. Кирил и Методий”

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“

в област на висше образование: *2. Хуманитарни науки*

професионално направление: *2.1 Филология*

докторска програма: *Романски езици*

Автор: Росина Алексиева Какова

Тема: ГЛАСНИТЕ ВЪВ ФРЕНСКИЯ И В БЪЛГАРСКИЯ ЕЗИК – АКУСТИЧНО ОПИСАНИЕ С ОТЧИТАНЕ НА ПЕРЦЕПТИВНАТА ИНТЕГРАЦИЯ НА ЧЕСТОТНИТЕ ИМ КОМПОНЕНТИ

Научен ръководител: доц. д-р Руси Николов Николов, Пловдивски университет „Паисий Хилендарски”

1. Общо представяне на процедурата и докторанта

Със заповед № РД-21-2385 от 14.12.2023.г. на Ректора на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ (ПУ) съм определен за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема „Гласните във френския и в българския език – акустично описание с отчитане на перцептивната интеграция на честотните им компоненти” за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ в област на висше образование *2. Хуманитарни науки*, професионално направление *2.1. Филология*, докторска програма *Романски езици*. Автор на дисертационния труд е Росина Алексиева Какова – редовен докторант в катедра „Романистика и германистика” с научен ръководител доц. д-р Руси Николов Николов от ПУ „П. Хилендарски”.

Представеният от докторантката Росина Какова комплект материали е в съответствие с чл.36 (1) от Правилника за развитие на академичния състав на ПУ „П. Хилендарски”, като са приложени и текстовете на необходимите 3 статии, свързани с темата на дисертацията.

От автобиографията се вижда, че Р. Какова е завършила Пловдивския университет „П. Хилендарски” като магистър по „Английски език и методика” и „Специалист по български език и литература и по френски език и литература и преподавател по български език и литература и френски език и литература в СОУ”. След завършването си преподава френски език в няколко училища в Пловдив, а от 2014 г. е старши преподавател по френски език в Университета по хранителни технологии в Пловдив.

2. Актуалност на тематиката

Темата за паралелното проучване на акустичните характеристики (чрез съвременен софтуер) на вокалните система на един славянски (българския) и на един романски (френския) език е актуална, тъй като предоставя по-точни данни, които биха били полезни при овладяването на тези езици като втори в чуждоезиковото обучение – у нас или в чужбина.

3. Познаване на проблема

Р. Какова познава изследвания проблем и се е постарала да проучи разнообразна литература, но за съжаление, използваната литература е представена хаотично, като фокусът е изместен върху френския език, а на много места читателят се губи във факти, които не са анализирани от авторката, без да е показана ясно връзката им с темата на дисертационния труд.

4. Методика на изследването

Избраната методика позволява да се направи адекватно проучване на избрания проблем, но проведените експерименти не са добре обяснени, липсва цялостна концепция, която да е изложена последователно, като резултатът е фрагментиран текст, в който е нарушена логиката при създаването на научен текст.

5. Характеристика и оценка на дисертационния труд и приносите

Дисертационният труд „Гласните във френския и в българския език – акустично описание с отчитане на перцептивната интеграция на честотните им компоненти”, представен от Р. Какова, се състои от увод, три глави, заключение, приложения и библиография. В увода докторантката дефинира обекта, целта и задачите на изследването, както и представя актуалността на избраната тема. Обектът „са гласните във френски език и в български език в речта на радио журналисти” (с. 5), а целта е „да се направи сравнителен анализ на резултатите от класическия модел на гласните и от оптимизирано акустично-фонетично описание на гласните...” (с. 6). От формулираните задачи на с. 6 и 7 не става ясно защо анализът ще се ограничи само до предните гласни (зад. 4 и 5), както и зад. 6 също ли се отнася само до предните гласни. Няма как да бъде пренебрегнат иновативният подход, който докторантката използва, и приложимостта му при усвояване на вокалите във френския език, но още тук читателят започва се обърква, тъй като така дефинираните задачи не спомагат за постигане на целта на изследването докрай.

В първата част на първа глава „Състояние на изследванията на гласните във френския и в българския език” са представени накратко някои от по-важните изследвания върху акустичните характеристики на вокалните системи на двата езика. Но и тук не е ясно защо авторката започва с изследвания на Гунар Фант (теоретично изследване за акустичните характеристики на звука) и Пиер Делатр (дейността му в областта на акустичната фонетика), което според мене е крайно недостатъчно, а след това накратко са представени някои изследвания върху акустичните характеристики на българската вокална система, като се наблюдава хаотично прескачане от общо към частно, без да е мотивирано. Читателят остава с впечатление, че липсват съвременни изследвания върху акустичните характеристики на френските вокали. Но и в областта на българската фонетика теоретичният преглед е повърхностен, като дори и ако се ограничим върху изследванията, които се отнасят само до акустичните характеристики на българските вокали, няма как да бъдат пропуснати по-новите трудове на В. Жобов, Б. Андреева и др., т.е. според докторантката никой не е работил в тази област след Д. Тилков (1970) и Б. Николов (1970, 1975, 1987), а това противоречи на идеята ѝ, че сега акустичната фонетика има повече възможности за изследвания. Следващата част **1.2 Особенности на акустичната фонетика като емпирична природо-научна и лингвистична дисциплина** за мене е излишна, а освен това е пълен цитат, и то без кавички, от страницата „Даскалът по музика”, където, както се вижда от линка, е цитирана Уикипедия. Тези факти не би трябвало да се срещат в дисертационен труд. Още повече, че цитиране без кавички, само с линк под линия, което не е коректно, има и на поне още едно място (с. 15). Някои от останалите неясни моменти в първата глава са, че коартикуляцията е представена само по отношение на френските вокали. Нима в българския език липсва коартикуляция? Освен това каква е разликата между еднотембровите [e], [ø], [o] и двутембровите [e], [o], [ø] гласни (с. 30), след като са представени с едни и същи знаци, без да се коментират детайли. Във връзка с това е странна идеята на авторката да представи МФА (IPA) чак на с. 82, при положение че използва знаци за специфична фонетична система още от началото на работата, без да е уточнено кой знак за какъв вокал с какви характеристики се отнася. Като модел можеше да използва изследването на В. Жобов „Звуковете в българския език” (2004).

Във втора глава „Методологични особености при акустичното описание на гласните” Р. Какова представя емпирично изследване на акустичните характеристики на българските и френските гласни, като използва „фонетичния модул на TREFL – Translation REFerence Library, проектиран и създаден от доц. Руси Николов, който дава възможност за моделиране

на гласните, като се отчитат честотните интеграции в акустичния им образ.” (с. 54). Използва се методика, апробирана от научния ръководител в предишни негови изследвания, като се сравняват стойностите на първите два форманта на предните вокали [i, e] във френския и в българския език и са представени стойностите на задните вокали във френския език [u, o, ə, a]. Тази глава е същинското изследване, което трябва да формира основата на работата, но и тук е налице фрагментарност на текста с неясни идеи. Авторката започва добре, като представя разволя на технологиите, които се използват в експерименталната фонетика, и теоретичната рамка на своя експеримент (както вече отбелязах самият експеримент не е добре описан). Но тук не е ясен критерият за избор на позиции на звуковете, чиито стойности се представят и сравняват. Също така не е изяснено например защо докторантката решава да ограничи обема на темата и модифицира целта на изследването, като не обхване цялата вокална система, колко и кои са изследваните лица, какъв е критерият точно тяхната реч да се изследва и да се приеме за репрезентативна за френския и съответно за българския език (с. 59 – 71) и др. Вярно е, че авторката уточнява, че само за френските предни гласни може да се приложи използваният акустико-фонетичен метод (с. 59 – 60), но това означава, че в темата на дисертацията трябва да са включени само те, а резултатите от експеримента могат да се използват само за тяхното усвояване. В тази връзка идеята за използването на този модел в чуждоезиковото обучение донякъде се обезсмисля, след като е приложим само за два звука. Всъщност последната част на главата, свързана с фонетичното обучение и усвояването на чужд език, според мене би трябвало да е част от следващата глава, защото включването ѝ във втора глава спомага за обръкването на читателя, а трудът, идеите и приносите на Р. Какова остават под пластове странична (и излишна за структурата на работата) информация.

Третата глава „Приложение на методите за акустично описание на гласните в обучението по чужд език” е с практическа насоченост и е свързана с възможностите, които дава съвременният софтуер при използването му в чуждоезиковото обучение. В първата част на главата Р. Какова представя софтуерните продукти VTCalcs/VTDemo и WaveSurfer (във връзка с особеностите на френските вокали), а във втората част акцентът е върху методиката на преподаването на чужд език, като подобаващо място е отделено на корективната фонетика, което кореспондира донякъде и с темата на дисертационния труд. С представянето на информацията в тази глава авторката се е справила успешно, въпреки че по този начин отново фокусът се измества от акустичните характеристики на вокалите върху чуждоезиковото обучение, което не отговаря нито на темата на дисертационния труд, нито на целта на изследването.

В заключението на дисертацията (1 страница) Р. Какова прави изводи, че чрез постиженията на съвременната акустична фонетика (отчитане на акустичните характеристики на звуковете чрез различен софтуер, по-точното регистриране на реализацията на звуковете в речта и др.) и използването им в чуждоезиковото обучение ще се оптимизира усвояването на чуждия език. Обемът на заключението е крайно недостатъчен и от него не става ясно постигнатата ли е целта на изследване, изпълнени ли са поставените задачи, а обобщенията, които докторантката прави, не са подкрепени с доводи (липсата на аргументи към обобщенията се срещат и на други места в работата).

6. Преценка на публикациите и личния принос на докторанта

Приложенията от Р. Какова публикации са по темата на дисертационния труд и показват добро познаване на материята и представяне на изследваните проблеми.

7. Автореферат

Авторефератът отразява адекватно структурата и съдържанието на дисертационния труд.

8. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

По отношение на приносните моменти може да се отбележи, че дисертационният труд „Гласните във френския и в българския език – акустично описание с отчитане на перцептивната интеграция на честотните им компоненти” представя един нов подход при разбирането на акустическата същност на френските вокали чрез използването на TREFL и паралелната му употреба с различни софтуерни продукти за акустичен анализ, като Speech Analyzer. Наред с това се отчита и досегашният опит при преподаването на френски език, а в резултат от контррастивния анализ на някои елементи от вокалните системи на френския и българския език са обхванати и проблеми от областта на корективната фонетика. Работата би имала практическа стойност, ако се доразработи експерименталната част, а също така (наред с направените бележки и препоръки) и:

1) Първа и втора глава, според мене, трябва да се реструктурират, тъй като сега част от информацията се губи и трябва много внимателен прочит, за да се разбере същността на двете глави, като по този начин се омаловажава трудът на авторката;

2) В изследванията за фонетичната система на българския език да се добавят работите на В. Жобов, Б. Андреева и др. автори, които разглеждат акустическите характеристики на българската вокална система. Според посочените биографични данни се вижда, че авторката има професионален интерес към френския език, но тъй като в заглавието на дисертационния труд българският език присъства като равностоен елемент, би трябвало да се включи и необходимата информация за характеристиките на българската вокална система. По отношение на библиографията - на няколко пъти в дисертацията са посочени трудове на Т. Бояджиев и Д. Тилков (с. 13, 14) от 1997 г., на Д. Тилков и Т. Бояджиев (с. 15, 16) от 1977 г., което, предполагам, са различни издания на учебника им по българска фонетика, които липсват в библиографията;

3) Във втора глава не са подчертани добре предимствата на оптимизирания акустико-фонетичен модел. Докторантката би трябвало да развие изцяло модела, който е започнала, за да има практико-приложна стойност в чуждоезиковото обучение.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд *съдържа донякъде научно-приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката*, но не са представени достатъчно ясно, както и в голяма част от случаите липсват анализи на разгледаните теоретични постановки. Също така избраният проблем не е проучен добре, като в представения за оценка дисертационен труд, от една страна, липсват базисни изследвания, а от друга – е включен голям обем странична за темата на изследване информация. Текстът е фрагментиран, като за отделните части липсва ясна визия за мястото им в изследването. По този начин не са спазени изискванията за единно пълно изследване по избраната тема. Направените изводи не са подкрепени с адекватни доказателства, които да представят идеите на докторантката и уменията ѝ за създаване на дисертационен научен труд. Поради изложеното в т. 3, 4, 5 и 8 убедено давам своята *отрицателна оценка* за проведеното изследване и *предлагам на уважаемото научно жури да не присъжда образователната и научна степен „доктор“* на Росина Алексиева Какова в област на висше образование: 2. Хуманитарни науки, професионално направление 2.1. Филология, докторска програма *Романски езици*.

31.01. 2024 г.

Изготвил становището:

(подпис)

доц. д-р Владислав Маринов